

Advies

**Algemene Raad
i.s.m. Sectorraad Kunsten en
Erfgoed en Sectorraad Sociaal-
Cultureel Werk**

1 juli 2016

Advies betreffende het ontwerp van decreet houdende invoering van een gereglementeerde boekenprijs

Op 3 juni 2016 hechtte de Vlaamse Regering haar principiële goedkeuring aan het voorontwerp van decreet over de invoering van een gereglementeerde boekenprijs. Op 8 juni 2016 ontving de SARC een adviesvraag van Vlaams minister van Cultuur, Jeugd, Media en Brussel Sven Gatz.

Een gemengde werkgroep met leden van de Algemene Raad, de Sectorraad Kunsten en Erfgoed en de Sectorraad Sociaal-Cultureel Werk kwam hierover samen op 23 juni 2016. Het ontwerp van decreet werd daarbij toegelicht door Luc Jansegers en Gunther Joye van kabinet Gatz. Het advies werd op 27 juni 2016 door de Algemene Raad besproken en via schriftelijke procedure verder afgewerkt.

Situering

Dit ontwerp van decreet voert een gereglementeerde boekenprijs in voor de verkoop van boeken aan eindconsumenten. De minister zag de noodzaak hiertoe omwille van het huidige klimaat op de boekenmarkt: een neerwaartse prijsspiraal brengt de positie van boekhandel en boekenproducent in gevaar (Memorie van Toelichting, p. 1).

Tot nu toe bestond er in Vlaanderen geen vaste of gereglementeerde boekenprijs. De discussie startte in de jaren tachtig en negentig met o.a. de vrijmaking van de markt van de Europese Unie. De instelling van de vaste of gereglementeerde boekenprijs moet ook gekaderd worden binnen een ruimere en gewijzigde context, met evoluties zoals een stijgende impact van digitalisering op de boekensector, door de opkomst van het e-boek en het groeiend aandeel van online aankopen van boeken door consumenten. Om die impact ervan op de Vlaamse boekenmarkt juist in te schatten, zijn echter meer onderzoeken en data nodig.

De invoering van een gereglementeerde boekenprijs heeft een dubbel doel: de daling van het aantal boekhandels een halt toeroepen en de diversiteit van het aanbod in de boekhandels handhaven (nota aan de Vlaamse regering, p. 1). Voor Nederlandstalige (e-)boeken die in de Vlaamse Gemeenschap voor het eerst op de markt worden gebracht, zal een prijs worden vastgesteld door de uitgever of door de importeur. Deze prijs is bindend voor de duur van zes maanden met ingang van de eerste dag waarop het boek voor verkoop aan de eindconsument

beschikbaar is. Iedereen die boeken te koop aanbiedt of verkoopt voor commerciële doeleinden aan de eindconsument moet die vastgestelde prijs hanteren.

Op die vastgestelde prijs kunnen wel kortingen worden toegestaan mits die gelden voor alle verkooppunten: dit geldt voor o.a. ledenprijs, actieprijs, combinatieprijs of serieprijs. Het uitgangspunt is een maximale korting van 10% op de vastgestelde prijs, met een aantal uitzonderingen. Bij geschillen kan beroep gedaan worden op een onafhankelijke buitenrechtelijke geschillencommissie of gerechtelijke vorderingsmogelijkheden op basis van onwettige handelspraktijken.

Advies

Het invoeren van een gereguleerde boekenprijs (GBP) maakt deel uit van een geïntegreerd letterenbeleid waarbij niet enkel ondersteuning wordt gegeven via subsidies maar er ook flankerende maatregelen worden genomen. In negen Europese landen (waaronder buurlanden Nederland, Frankrijk en Duitsland) is al vele jaren een vaste of (vorm van) gereguleerde boekenprijs ingevoerd. De SARC is verheugd dat nu ook in Vlaanderen en Brussel werk wordt gemaakt van een gereguleerde boekenprijs. Na een eerste wetsontwerp in 1982 en 19 pogingen later, lijkt de stap naar een gereguleerde boekenprijs eindelijk gezet.

De SARC is van mening dat de markt kan stabiliseren met de invoering van een gereguleerde boekenprijs na decennialange onrust. Sommige evoluties – zoals de daling van onafhankelijke boekhandels – kunnen echter niet worden teruggedraaid. Om inzicht te krijgen op de impact van markt- en consumentengedrag en de rol die de gereguleerde boekenprijs hierin speelt is er echter meer onderzoek nodig. Het is ook een problematiek met vele mogelijke invalshoeken en belangen die niet altijd met elkaar sporen.

Vanuit de boekhandels bekeken kan een gereguleerde prijs de dumping van prijzen – en daardoor aantasting van de noodzakelijke minimale marges - door niet gespecialiseerde boekkanalen en internationale grootschalige aanbieders voorkomen. Auteurs hebben er ook belang bij dat hun boeken kunnen blijven verschijnen en aan een billijke prijs verkocht worden. Voor de consument is het dan weer aantrekkelijk om boeken aan een lage prijs te kunnen aankopen.

De bibliotheeksector en de boekensector zijn bezorgd over de dalende budgetten voor collectievorming die de brede collectievorming in de Vlaamse openbare bibliotheken aantasten. De SARC wijst daarom nadrukkelijk op de noodzaak van voldoende collectiebudget voor de bibliotheken, die een brede collectievorming in de bibliotheken, gericht op de langere termijn, mogelijk blijft maken.

In wat volgt gaat de SARC dieper in op een aantal aspecten van de gereguleerde boekenprijs met betrekking tot het garanderen van een duurzaam en divers aanbod van boeken en de bescherming van de Nederlandstalige letteren binnen een geglobaliseerde context; (1) de nulmeting en evaluatie, (2) de uitzonderingen voor categorieën van boeken, (3) de termijn, (4) de uitzonderingen op de maximale korting en tot slot (5) de gratis diensten.

1. Nulmeting en evaluatie

Om de doeltreffendheid en de effecten op het ecosysteem van het Vlaamse boekenvak te evalueren wordt binnen vier jaar een verslag opgemaakt. Voor de inwerkingtreding gebeurt daartoe een nulmeting.

De SARC adviseert positief over het uitvoeren van een nulmeting en de geplande evaluatie. De SARC wijst in dit kader op de tweede evaluatie in Nederland over het functioneren van de wet op de vaste boekenprijs over de periode 2009-2012. De leerpunten uit deze evaluatie kunnen worden meegenomen bij de uitwerking van (de nulmeting en evaluatie van) de gereguleerde boekenprijs in Vlaanderen en Brussel.

De bepaling van de criteria voor de nulmeting en de latere evaluatie dienen zorgvuldig te gebeuren. Volgens de SARC is het aangewezen om aspecten zoals het aankoopbeleid in de breedte en lengte van bibliotheken, de professionele status van de uitgever, het prijsniveau en het aanbod en dienstverlening van distributiekanaal rekening houdend met hun potentieel afzetgebied mee op te nemen. Bij de evaluatie zou ook de effectiviteit van de gehanteerde (korte) termijn van zes maanden op de markt worden onderzocht.

De SARC vraagt om de criteria voor de nulmeting zorgvuldig te bepalen. Bij de evaluatie moet ook de effectiviteit van de gehanteerde termijn van zes maanden op de diversiteit van het aanbod en het aantal boekhandels worden onderzocht.

2. Uitzonderingen voor categorieën van boeken

Artikel 3 §3 van het ontwerp van decreet geeft een opsomming van categorieën van boeken die buiten de toepassing van het decreet vallen.

De SARC vraagt om enkele categorieën te schrappen uit de opsomming:

- 2° *“antiquarische boeken”*. Antiquarische boeken zijn immers altijd ouder dan zes maanden en vallen dus a priori buiten het toepassingsgebied van het decreet. De vermelding van de “boeken die eerder al door eindconsumenten zijn gekocht” is correct en kan wel behouden blijven onder 2°.
- 10° *“wetenschappelijke studieboeken”* en 11° *“wetenschappelijke vakboeken”*. Wegens het ontbreken van een sluitende omschrijving werden wetenschappelijke studie- en vakboeken niet opgenomen in de regelgeving in Nederland. De SARC vreest dat het onderscheid tussen bijvoorbeeld non-fictie en wetenschappelijk werk een moeilijke oefening is en vraagt om, naar analogie met Nederland, wetenschappelijke werken en vakboeken niet als uitzondering te hanteren.

De SARC vraagt om antiquarische boeken, wetenschappelijke studieboeken en wetenschappelijke vakboeken niet als uitzondering op de gereguleerde boekenprijs op te nemen.

3. Termijn

De vastgestelde prijs geldt voor een duur van zes maanden met ingang van de eerste dag waarop het boek voor verkoop aan de eindconsument beschikbaar is. Deze termijn werd reeds in het Regeerakkoord 2014-2019 opgenomen en sluit aan bij de praktijk van de ingekorte

gemiddelde doorlooptijd van een Nederlandstalig boek voor het algemene publiek in de boekhandel.

Volgens de SARC zal een termijn van zes maanden de prijzenslag bij bestsellers grotendeels opvangen. Slechts een beperkt aantal bestsellers kent immers een langere doorlooptijd dan zes maanden. De SARC wijst niettemin op feiten zoals recensies maanden na verschijnen en literaire bekroningen die ook na deze termijn plaatsvinden en invloed hebben op de verkoop van boeken. Een grondige toetsing van de doelstellingen aan deze (korte) termijn en vergelijking naar de effecten met een uitbreiding van de termijn naar 1 jaar is daarom aangewezen.

De SARC vraagt om bij de evaluatie de wenselijkheid van een uitbreiding van de termijn naar 1 jaar te onderzoeken.

4. Uitzonderingen op de maximale korting

Het ontwerp van decreet gaat uit van een maximale korting van 10% op de vastgestelde prijs. Enkel voor onderwijsinstellingen en bibliotheken is een grotere korting van ten hoogste 25% mogelijk. In de memorie van toelichting wordt deze uitzondering als volgt gemotiveerd:

“Het maximaal plafond voor de kortingen werd voor zowel onderwijsinstellingen als bibliotheken bewust hoog gehouden gezien de educatieve en publieke taakstelling van de instellingen het louter economisch gegeven overstijgt.”

In functie van een noodzakelijke evaluatie van deze grotere korting, dient deze taakstelling te worden gedefinieerd in meetbare termen om ze in de invulling te kunnen beoordelen en de uitzondering te evalueren.

De bibliotheeksector geeft positief advies aan de voorgestelde maximale korting van 25%, om de budgettaire druk op de bibliotheekmiddelen in het algemeen en voor de collectie-aankopen in het bijzonder te corrigeren. De boekensector vraagt daarentegen een heroverweging van de maximale korting tot 15%. Een minimale brutomarge is noodzakelijk om de gewenste dienstverlening en de toegang tot bibliotheekleveringen¹ voor een breed aantal boekhandels mogelijk te blijven maken.

Het is een gedeelde verantwoordelijkheid van de volledige sector om erover te waken dat de maximale korting geen afdwingbare minimale korting wordt.

De SARC stelt voor om de maximale korting naar 20% terug te brengen. De druk op de bibliotheekmiddelen enerzijds en het blijvend mogelijk maken van dienstverlening en toegang tot bibliotheekleveringen door een breed aantal boekhandels anderzijds brengt de SARC tot dit compromisvoorstel.

5. Gratis diensten

Volgens de memorie van toelichting begaat een verkoper geen overtreding van het decreet als hij bij de verkoop van een boek gratis bepaalde diensten verleent die dermate eigen zijn aan de boekhandelssector dat mag worden aangenomen dat er geen vergoeding voor wordt aangerekend. Voor bibliotheken worden een aantal diensten opgesomd zoals zicthzendingen,

¹ Het onderzoek ‘De boekhandel en het aankoopbeleid van bibliotheken’, CiMS, HUBrussel, juni 2013, vermeldt op p.16 “[...] 24 % van de omzet van onafhankelijke boekhandels komt voort uit bibliotheekleveringen.”.

bibliografische inlichtingen, beheer afvalverpakkingen van de geleverde boeken, professioneel advies, etc.

Beide sectoren zijn het erover eens dat de combinatie van een maximale korting van 25% én een maximale (gratis) dienstverlening onhoudbaar is.

De SARC vraagt om in overleg met de boekensector en bibliotheken de dienstverlening gezamenlijk te omschrijven en in meetbare ijkpunten te kwantificeren.

De SARC dringt er op aan om in overleg de dienstverlening aan bibliotheken te omschrijven, duidelijk te bepalen wat gratis is en wat extra (dus betalend of verlaging van korting), en om meetpunten te bepalen.

Namens de Algemene Raad,
Luk Verschueren, algemeen voorzitter

Namens de Sectorraad Kunsten en Erfgoed,
Heidi De Nijn, voorzitter
Herman Baeten, ondervoorzitter
Liesbeth Lemiere, secretaris

Namens de Sectorraad Sociaal-Cultureel Werk,
Frie De Greef, voorzitter
Dirk Verbist, ondervoorzitter
Liesbeth Lemiere, secretaris